

ВІДГУК

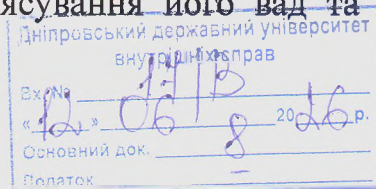
**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Шатрави Сергія Олександровича
на дисертацію Халаджи Ольги Володимирівни
«Адміністративно-правове забезпечення дисциплінарної
відповідальності суддів в Україні»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове
право; інформаційне право; процес; фінансове право; інформаційне право**

Актуальність теми дисертації. Робота Халаджи О.В. присвячена актуальній для адміністративно-правової науки та практики діяльності судових органів темі – дослідженню особливостей адміністративно-правового забезпечення дисциплінарної відповідальності суддів в Україні.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю здійснення комплексного аналізу чинного законодавства України та практики його реалізації, існуючого вітчизняного і зарубіжного досвіду правового забезпечення процедури притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, визначенні процесуальних вад діяльності суб'єктів владних повноважень, відповідальних за її здійснення та виокремлення напрямів удосконалення чинного законодавства в досліджуваній сфері.

Добре продумана структура роботи свідчить про цілісність дослідження і спрямована достатньою мірою на теоретичне і практичне обґрунтування необхідності змін чинного законодавства, приведення його у відповідність до реальних умов розвитку українського суспільства. Все це дозволило дисертанту сформулювати ряд важливих обґрунтованих наукових положень, висновків та рекомендацій.

У результаті проведеного дослідження наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання, що полягає у розкритті сутності, змісту та особливостей адміністративно-правового забезпечення дисциплінарної відповідальності суддів в Україні, з'ясування його вад та виокремлення напрямків удосконалення.

Належний ступінь наукової обґрунтованості і достовірності результатів дослідження забезпечено, крім цього, використанням методів і прийомів наукового пізнання як загальнонаукових (діалектичний, історичний, логічний, системний аналіз тощо), так і спеціальних (документального аналізу, порівняльно-правового тощо). Вагомою є емпірична база дослідження, яку становлять статистичні дані, розміщені на офіційному сайті Вищої ради правосуддя, узагальнення судової практики, систематизовані в рішеннях Верховного Суду, Конституційного Суду, Європейського Суду з прав людини, аналітичні дані динаміки діяльності ВРП щодо застосування до суддів заходів дисциплінарної відповідальності.

Дисертація складається зі вступу, двох розділів, 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Перший розділ роботи присвячено з'ясуванню сутності дисциплінарної відповідальності судді та правової природи процедури її застосування. В межах цього розділу роботи визначено адміністративно-правові засади регулювання та принципи дисциплінарної відповідальності суддів в Україні, систематизовано суб'єктів правовідносин дисциплінарної відповідальності суддів в Україні, розкрито та їх адміністративно-правовий статус, виокремлено досвід країн ЄС щодо встановлення та застосування дисциплінарної відповідальності до суддів та напрями його впровадження в Україні;

В межах другого розділу дисертації з'ясовано законодавче визначення та проблеми тлумачення підстав притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, виокремлено систему заходів дисциплінарної відповідальності, що застосуються до суддів та визначено її ефективність, охарактеризовано процедуру застосування заходів дисциплінарної відповідальності до суддів та запропоновано шляхи її удосконалення, розкрито особливості оскарження та виконання рішення прийнятого в результаті дисциплінарного провадження відносно судді (за результатами аналізу судової практики). У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети.

Наукова новизна і практична цінність одержаних результатів полягає в тому, що в межах наукового дослідження вперше здійснено науковий аналіз адміністративно-правового забезпечення дисциплінарної відповідальності суддів в Україні з урахуванням новітніх підходів до формування суддівського корпусу та дотримання принципів доброчесності суддівської діяльності. Унаслідок виконання поставлених завдань дослідження сформульовано низку наукових висновків та пропозицій.

На особливу увагу заслуговують наступні положення, висновки, рекомендації та пропозиції, викладені в дисертації, які найбільш наочно демонструють її наукову новизну, теоретичну та практичну значущість:

- в межах підрозділу 1.1 систематизовано ознаки, які ідентифікують процедуру притягнення судді до дисциплінарної відповідальності як адміністративну процедуру: здійснюється суб'єктом владних повноважень – ВРП; регулюється нормами адміністративно-процедурного права та з дотриманням принципів адміністративної процедури; завершується прийняттям адміністративного акту, який може буди оскаржений в порядку позасудового (адміністративного) провадження або в межах адміністративного судочинства;

- виокремлено позитивні світові практики процедури дисциплінарної відповідальності суддів та визначено шляхи їх можливого впровадження в Україні, зокрема щодо чіткої диференціації видів дисциплінарних стягнень, які можуть бути застосовані до суддів в залежності від ступеня важкості (шкідливості) вчинення дисциплінарного проступку, зменшення навантаження на ВРП шляхом розподілення повноважень щодо притягнення судді до дисциплінарної відповідальності – надання повноважень щодо застосування попередження та догани голові суду в якому працює суддя, суворой догани - судовій раді суду вищої інстанції для судді нижчої інстанції за спрощеною процедурою, інших більш суттєвих санкцій - Дисциплінарній палаті ВРП у порядку загального провадження (підрозділ 1.4);

- обґрунтовано напрямки удосконалення адміністративно-правового регулювання дисциплінарної відповідальності суддів, а саме: прийняття

окремого Закону України «Про Дисциплінарний статут суддів» в якому слід систематизувати матеріальні та процедурні норми, які регламентують дисциплінарну відповідальність суддів; прийняття Положення про Дисциплінарні палати ВРП, в якому має бути визначено їх правовий статус; внесення змін до Закону «Про судоустрій та статус судді» щодо закріплення порядку застосування всіх видів дисциплінарних стягнень до судді, уточнення видів дисциплінарних стягнень та підстав для їх застосування, визначення кола обмежень для судді, які передбачають застосування такого дисциплінарного стягнення як попередження (підрозділ 1.2);

- удосконалено систему правових засад процедури притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, зокрема щодо: визначення чітких строків здійснення попередньої перевірки дисциплінарних скарг та вирішення дисциплінарними палатами питання про відкриття проваджень за скаргами у регламенті ВРП, визначення в законі запобіжників недотримання строків розгляду скарг, унормування процедури розгляду запитів про надання публічної інформації під час розгляду дисциплінарної справи щодо судді, публікування на веб сторінці ВРП усіх рішень за результатами розгляду дисциплінарних скарг у форматі відкритих даних (підрозділ 2.3).

В роботі здійснено аналіз практики діяльності ВРП у період 2021–2025 рр. щодо притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, виокремлено такі її слабкі сторони: складність розмежування дисциплінарного проступку та судової помилки, неоднозначне тлумачення понять «істотної недбалості», «суттєве порушення норм права»; значна тривалість строків розгляду справи та відсутність переліку підстав, наявності яких цей термін може бути продовжено; відсутність чітких підстав тимчасового відсторонення судді від здійснення правосуддя в порядку застосування дисциплінарного стягнення та процесуального порядку їх застосування; відсутність підстав та процедури відводу члена (членів) Дисциплінарної палати ВРП; необхідність захисту членів ВРП від тиску та забезпечення того, щоб скарги не використовувалися як інструмент тиску на суддів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони мають як науково-теоретичну, так і практичну сферу застосування і використання. Положення та висновки дисертації можуть бути підґрунтям для подальшого дослідження бути основою для подальших наукових досліджень процедури притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Повнота висвітлення результатів дослідження зумовлена тим, що основні положення та результати дисертації викладено в 6 наукових статтях, що визначені як фахові з юридичних дисциплін, в тому числі в одній виданій зарубіжним видавництвом, а також у 4 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

У цілому, позитивно оцінюючи дисертацію Халаджи Ольги Володимирівни необхідно звернути увагу і на її окремі недоліки.

1. У підрозділі 1.3 «Суб'єкти правовідносин дисциплінарної відповідальності суддів в Україні та їх адміністративно-правовий статус» автором систематизовано суб'єктів, які вступають у правовідносини з приводу притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, до яких віднесено: суддю (об'єкт впливу) – є носієм судової влади та несе відповідальність за порушення, визначені ст. 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (вчинення дисциплінарного проступку); ВРП - уповноважений конституційний орган, дисциплінарні палати якого здійснюють дисциплінарне провадження; дисциплінарний інспектор ВРП - здійснює попередню перевірку скарг та формує матеріали службової перевірки, досліджено елементи їх адміністративно-правового статусу. Як зазначено автором в межах даного підрозділу роботи ним виокремлені положення щодо оптимізації повноважень ВРП щодо застосування до судді заходів дисциплінарної відповідальності, які дозволять привести національне законодавство у відповідність до міжнародних стандартів судочинства та судового захисту прав і свобод особи. В той же час у змісті роботи автор не систематизує пропозиції щодо такої оптимізації у зв'язку з цим варто було б

почути уточнюючу наукову позицію автора з цього питання під час прилюдного захисту.

2. Дещо перебільшеним виглядає положення автора, що ним вперше здійснено аналіз адміністративно-правового забезпечення дисциплінарної відповідальності суддів в Україні з урахуванням новітніх підходів до формування суддівського корпусу та дотримання принципів доброчесності суддівської діяльності, адже в підрозділі 1.1 автор аналізує наукові праці присв'ячені дисциплінарній відповідальності суддів в Україні. Разом з тим положення щодо визначення ознак, на підставі процедуру дисциплінарної відповідальності суддів в Україні віднесено до системи адміністративних процедур є новаторським підходом автора.

3. Емпіричну базу дослідження складають статистичні дані, розміщені на офіційному сайті Вищої ради правосуддя, узагальнення судової практики, систематизовані в рішеннях Верховного Суду, Конституційного Суду, Європейського Суду з прав людини, аналітичні дані динаміки діяльності ВРП щодо застосування до суддів заходів дисциплінарної відповідальності. В той же час лише частково проаналізовано судову практику Європейського Суду з прав людини щодо оцінки законності застосування заходів дисциплінарного стягнення до судді (зокрема звільнення з посади).

4. Позитивним надбанням дисертанта є те, що ним звернуто увагу на необхідність розробки та прийняття Положення про Дисциплінарні палати Вищої Ради правосуддя та висловлення пропозиції щодо урегулювання їх правового статусу у відповідному Положенні. Однак на рівні дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук доцільно було запропонувати авторський проект такого положення.

5. Автором запропоновано та обґрунтовано низку цінних пропозицій щодо удосконалення окремих етапів, процедурних дій в межах процедури притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, які сподіваюсь з наступним етапом їх реалізації покращать ситуацію з укомплектування посад суддів в першу чергу в місцевих судах високопрофесійними та доброчесними

суддями. Однак окремі пропозиції можуть лише перевантажити нормативне регулювання цієї процедури, або навіть унеможливлення її здійснення. Зокрема не досить обґрунтованою є пропозиція автора щодо скорочення терміну розгляду Дисциплінарною палатою дисциплінарної справи щодо судді з дев'яноста днів з дня її відкриття до одного місяця з продовженням такого терміну на 15 днів, при відсутності чітко визначених підстав для продовження такого терміну, що може призвести до прийняття рішення щодо звільнення судді від дисциплінарної відповідальності на підставі закінчення строків дисциплінарного провадження, а отже може створити правовий казус.

Проте висловлені зауваження переважно мають характер побажань і не можуть суттєво вплинути на загальну високу оцінку проведеного автором дослідження. Окремі недоліки хоча й мають місце у дисертації, але суттєво не впливають на загальний високий рівень дисертації, її теоретичну та практичну цінність, на рівень наукової новизни її результатів. Наукові положення, які містяться в цій дисертації, характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий внесок автора в юридичну науку. Вдалий і логічно поєднаний вибір у дослідженні питань, їх актуальність, розумне співвідношення теоретичних міркувань та прикладів з практики, чіткість викладу матеріалу, аргументованість наукових висновків і узагальнень свідчать про належний науковий рівень проведеного дослідження та його практичне значення.

В цілому дисертація «Адміністративно-правове забезпечення дисциплінарної відповідальності суддів в Україні» є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання щодо розроблення пропозицій, спрямованих на вдосконалення процедури притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, та мають суттєве значення для науки адміністративного права та адміністративного процедурного права, відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого

постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 а її автор – Халаджи Ольга Володимирівна заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –

**доктор юридичних наук, професор,
завідувач науково-дослідної лабораторії
з проблем досудового розслідування ІНІ № 1
Харківського національного
університету внутрішніх справ**

Сергій ШАТРАВА